

факторы финансовой безопасности и проведена оценка чувствительности интегрального показателя к изменению индикаторов. На основе прогнозирования динамики индикаторов и интегрального показателя финансовой безопасности до 2015 г. определены направления укрепления финансовой безопасности Львовской области.

Ключевые слова: финансовая безопасность, интегральный показатель, региональный бюджет.

Babets I. G. The problem of ensuring the financial security of the Lviv region.

The dynamics of the integral index of financial security of the Lviv region is analyzed. The most important factors of financial security are determined and the sensitivity of integral index to changes in indicators is estimated. On the basis of forecasting the dynamics of indicators and the integral index of financial security by 2015 the directions of strengthening the financial security of the Lviv region are outlined.

Key words: financial security, integral index, regional budget.

Стаття надійшла 23 жовтня 2013 р.

УДК 339.94

С. К. Березинець

ПОТЕНЦІАЛ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Висвітлено склад та формування потенціалу малого бізнесу. З'ясовано та визначено напрями реалізації потенціалу малого бізнесу в контексті забезпечення соціально-економічного розвитку національної економіки.

Ключові слова: потенціал, потенціал малого бізнесу, соціально-економічне зростання національної економіки, суб'єкт малого бізнесу.

Постановка проблеми. Стійкий соціально-економічний розвиток будь-якої країни неможливий без існування малого бізнесу. Серед можливих рішень існуючих проблем разом із модернізацією економіки, створенням привабливих умов для інвестицій, розвитком соціальної та інженерної інфраструктури, навчанням і підвищенням кваліфікації населення, створенням робочих місць для молоді важливим є розвиток малого бізнесу.

Суб'єкти малого бізнесу відіграють одну з провідних ролей у розвитку приватного сектора та поступово стають основним чинником сталого економічного зростання, формуючи середній клас та активне громадянське суспільство.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного малого бізнесу та розкриття їм всього потенціалу, закладеного у феномені «малий бізнес» для забезпечення соціально-економічного зростання національної економіки. Динаміка розвитку малого бізнесу залишається тривалий час вкрай низькою, що не відповідає потребам економіки і в силу цього не дозволяє суб'єктам малого бізнесу виконувати свою роль у розвитку економічної системи країни. Це пояснюється неефективністю управління потенціалом малого бізнесу та відсутністю відповідних стимулів і мотивів до його саморозвитку.

Стан дослідження. Різні аспекти розвитку малого бізнесу в Україні досліджувалися у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, а саме: З. Варналія, Г. П'ятницької, М. Харченко, Л. Лебедевої, Ю. Долгорукова та ін. [2–5]. Водночас деякі питання формування та реалізації потенціалу малого бізнесу для забезпечення соціально-економічного розвитку в Україні нині лишаються ще не достатньо вивчені та потребують подальшого розгляду.

Метою статті є розкриття складових, формуючих потенціал малого бізнесу, та виявлення напрямів його реалізації для забезпечення соціально-економічного розвитку національної економіки.

Виклад основних положень. Впродовж декількох століть в науковому середовищі розглядалися теоретичні, методологічні та практичні аспекти поняття «малий бізнес». Проте питання про сутність цього економічного явища досі залишається дискусійним, що пояснюється складною і багатогранною його природою.

На різних етапах розвитку економічної думки спостерігаються різні трактування «малого бізнесу», що й було з'ясовано під час вивчення спеціальної наукової літератури з обраної теми дослідження. Оскільки глибинний теоретичний аналіз підходів до визначення поняття «малий бізнес» не є метою цієї статті, ми пропонуємо визначення поняття малого бізнесу, на якому будемо ґрунтуватися у нашому дослідженні. Малий бізнес – це діяльність суб'єктів малого бізнесу, тобто малих підприємств будь-якої форми власності та громадян-підприємців (фізичних осіб), що проводиться на власний розсуд та ризик із метою отримання прибутку. Тобто це будь-яка діяльність суб'єкта малого бізнесу, спрямована на виготовлення товарів, робіт, послуг із метою отримання прибутку.

Малий бізнес є особливим сектором економіки, потенціал якого на практиці сьогодні не використовується в повному обсязі і, як наслідок, не надає можливості для динамічного розвитку національної економічної системи.

Кожний суб'єкт бізнесу гіпотетично намагається вести свій бізнес рентабельно, ефективна діяльність якого залежить від комплексно-го і оптимального використання свого потенціалу.

Для дослідження підходів щодо формування та використання потенціалу малого бізнесу необхідно визначитися, а що саме означає термін «потенціал» і «потенціал малого бізнесу». Термін «потенціал» походить від латинського слова «potentia», що означає «сила». В економічній енциклопедії «потенціал» визначається як сукупність наявних засобів, можливостей в конкретній сфері [1]. І тут же простежуємо визначення економічного потенціалу країни, який означає здібність економіки країни, її галузей, підприємств випускати продукцію, товари, роботи, послуги, задовольняти потреби населення, забезпечувати розвиток виробництва та споживання. Економічний потенціал країни визначається її природними ресурсами, резервами, засобами виробництва, трудовим і науково-технічним потенціалом, накопиченим національним багатством[1].

У вітчизняній економічній літературі цей термін у широкому розумінні трактують як можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь [2].

Отже, поняття потенціалу можна розглядати як ресурс, резерв і можливість.

Підтверджений практикою історичний досвід доводить, що в діяльності будь-якого суб'єкта економіки-підприємства для здійснення підприємницької діяльності мають бути у розпорядженні певні ресурси, резерви та можливості, а саме: трудові, матеріальні, фінансові. Що і становлять, на нашу думку, основу потенціалу суб'єкта економіки-підприємства. Але із розвитком сучасного світу цей перелік складових необхідно доповнити інтелектуальними, інформаційними, інноваційними, соціально-комунікативними та технологічними ресурсами. Усі ці ресурси, резерви та можливості об'єднуються у систему і створюють потенціал малого бізнесу, тобто потенціал суб'єкта малого бізнесу можна розглядати як систему елементів, які знаходяться в певній взаємодії один з одним і з навколишнім середовищем.

Для з'ясування впливу потенціалу малого бізнесу на соціально-економічний розвиток регіону чи країни масмо визначити чинники, що впливають на формування та використання його потенціалу.

Узагальнено ці фактори можна згрупувати так:

– особистісні – вік, характер, рід занять, рівень освіти, досвід роботи, кваліфікація, стиль життя, образ мислення, мотивація, підприємницькі цілі, підприємницька соціалізація, наявність бізнес-зв'язків;

– соціальні – демографічні змінні, чисельність населення потенційного ринку збуту, рівень і якість освіти населення, орієнтація освітянських програм навчальних закладів на потреби ринку, криміногенна обстановка, родинні зв'язки, соціально-комунікативні зв'язки, менталітет, соціальні очікування;

– економічні – економічне становище країни та регіону, рівень доходів населення, рівень доходів підприємств, доступність фінансово-кредитних ресурсів, фіскальна політика, індекс споживання, темпи інфляції, ринкові очікування;

– правові та адміністративні – політичні ризики, корупційні ризики, інституційна стабільність, прозорість ринкових транзакцій, гарантованість, захищеність прав власності, дієва та прозора судова система;

– інформаційні – інформаційна прозорість;

– інноваційні – доступ та використання сучасних новітніх технологій;

– фактори довколишнього середовища – місцезнаходження, галузева участь, політичні та соціальні змінні;

– бізнес-фактори – об'єм фінансування, використання та доступ до нових технологій, доступ до природних ресурсів, вік бізнесу, місце експлуатації, наявність філій (наявність мережі бізнесу), кількість штатних робітників, бізнес-стратегії, цілі, мотиви.

Всі означені фактори впливають на формування та якість ресурсів, резервів та можливостей для суб'єктів малого бізнесу. Що має вплив на макроекономічну та мікроекономічну ситуацію в країні. Від комбінування в різних пропорціях складових потенціалу суб'єкта малого бізнесу залежить результативність його діяльності. Тобто оптимально сформований скомбінований потенціал спрямовується на досягнення певного підприємницького ефекту та результату.

Зі світового досвіду очевидно, що в країнах із розвинутою ринковою економікою саме малий бізнес здатен істотно впливати на розвиток національної економіки, вирішення соціальних проблем, збільшення чисельності зайнятих працівників, зниження соціальних навантажень на видатки бюджетів, а також сприяти розвитку конкуренції, наповненню споживчого ринку товарами і послугами, створенню нових робочих місць, формуванню широкого прошарку власників і підприємців.

Тому вважаємо, що роль малого бізнесу в економіці розкривається через реалізацію потенціалу, закладеного в його феномені. По-перше, малий бізнес сприяє розвитку конкурентного середовища в економіці; по-друге, забезпечує необхідну гнучкість та мобільність

в умовах ринку, створює глибоку спеціалізацію; по-третє, здатний швидко реагувати на потреби ринкової економіки і формувати відповідну ринкову інфраструктуру, по-четверте, здатен генерувати інноваційні ідеї та рішення; по-п'яте, сприяє забезпеченню зайнятості населення та формування середнього класу.

Тобто можна говорити, що реалізація потенціалу малого бізнесу відбувається у таких напрямках, як економічний, соціальний, інноваційний.

Економічний напрям реалізації потенціалу полягає у забезпеченні зайнятості населення; збільшенні кваліфікованих кадрів, зокрема й управлінського складу; наповненні бюджетів різних рівнів та розвитку місцевих територій; сприянні конкуренції; наповненні споживчого ринку товарами і послугами, формуванні широкого прошарку власників і підприємців.

Соціальний напрям реалізації потенціалу полягає у подоланні бідності; формуванні середнього класу та громадянського суспільства; сприянні у задоволенні людини у самореалізації та вдосконаленні.

Інноваційний напрям реалізації потенціалу полягає у можливості ринкової гнучкості; свободі мислення і створити нових ідей, технологій тощо.

Висновки. Потенціал суб'єктів малого бізнесу необхідно розглядати як певну систему елементів, які складаються із ресурсів, резервів, можливостей, а саме: трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних, інноваційних, соціально-комунікативних та технологічних ресурсів.

На формування потенціалу малого бізнесу впливають такі чинники: економічні, соціальні, особистісні, правові та адміністративні, інформаційні, інноваційні, фактори довколишнього середовища, бізнес-фактори. Реалізація потенціалу малого бізнесу відбувається за економічним, соціальним та інноваційним напрямками.

---

1. Экономическая энциклопедия / науч. ред. советиз-ва «Экономика»; Ин-тэконом. РАН; гл. ред Л. И. Абалкин. – М.: ОАО Из-во «Экономика», 1999. – С. 587–588.

2. Терещенко Е. Ю. Економічна сутність фінансового потенціалу / Е. Ю. Терещенко // Проблемы формирования новой экономики XXI века: материалы международной научно-практической конференции. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008dec/7_tereshchenko.htm

3. Варналій З. С. Державна політика підтримки малого підприємництва: монографія / З. С. Варналій. – К.: НІДС, 1996. – 130 с.

4. Варналій З. С. Самоорганізація малого підприємництва / З. С. Варналій // Спілка підприємців, малих, середніх і приватизованих підприємств України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ln.com.ua/~smpu/ten_year/samoorganizaciya.htm

5. Варналій З. С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва / З. С. Варналій, І. С. Кузнецова. – К.: Ін-т економічного прогнозування, 2002. – 104 с.

Березинец С. К. Потенциал малого бизнеса: формирование и направления реализации.

Освещены состав и формирование потенциала малого бизнеса. Выявлены и определены направления реализации потенциала малого бизнеса в контексте обеспечения социально-экономического развития национальной экономики.

Ключевые слова: потенциал, потенциал малого бизнеса, социально-экономический рост национальной экономики, субъект малого бизнеса.

Berezynets S. K. Potential small business: development and implementation directions.

The article deals with the composition and capacity building of small businesses. Directions to realize the potential of small business in the context of socio-economic development of the national economy are found and identified.

Key words: potential, potential capacity of small business, social and economic growth of the national economy, small businesses.

Стаття надійшла 28 жовтня 2013 р.

УДК 657(075.8):338

**Г. М. Воляник,
М. К. Бондарчук**

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовується запровадження облікової складової під час побудови економічної безпеки підприємства. Проведене дослідження дало змогу поглибити сукупність теоретичних і методичних положень з орієнтації фінансового обліку на посилення економічної безпеки.

Ключові слова: фінансовий облік, облікова інформація, економічна безпека.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин виникає необхідність використання облікової інформації для економічної